

גליון

שיחות רבינו ראש הישיבה שליט"א

נר א' דחנוכה תשפ"א

פרשת וישלח תשפ"א

סעודה שלישית - קידו"ר - דברי התעוררות בישיבה קטנה

פרשת וישב תש"פ

סעודה שלישית

- טיוטה -

— כסלו תשפ"א —

נר א' דחנוכה תשפ"א

לעילוי נשמת הילד **דוד אלימלך ז"ל**

בן יבדלחט"א

ידידינו הרה"ח ר' **ישעיה ברכיה שטיינברג** שליט"א

נלב"ע ט"ז טבת תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם ע"י הוריו שיחיו

ונדבת ידידינו הרה"ח ר' **שלמה בלסבלג** שליט"א

לזכות אביו הרה"ח ר' **נחמן בלסבלג** שליט"א

להצלחה בכל העניינים

פרשת וישלח תשפ"א

נדבת

ישראל בן חיה שרה

ארה"ב

להצלחה בכל העניינים

ולהרחבת גבולי הקדושה בעיר לייקווד

פרשת וישב תש"פ

נדבת

תלמידי רבינו שליט"א הרוצים בעילום שמם

לזכות רבינו ראש הישיבה שליט"א

**לתרומות ולהנצחות
ניתן לפנות למכון**

© כל הזכויות שמורות

מכון **"עברא דדשא"**

להוצאת ד"ת של רבינו ראש הישיבה שליט"א

טל: 03-739-5330 | פקס: 077-4703647

מייל: droshosry@droshosry.com

ניתן לפנות לקבלת הגליונות מידי שבוע

נר א' דחנוכה תשפ"א

איתא בגמרא (שבת כא:): 'נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, אם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים, ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה', ונחלקו הראשונים אם דברי רבא שצריך נר אחרת נאמרו דייקא בשעת הסכנה, שמניחה על שלחנו, ואז בכדי שתהא היכר לנו של חנוכה צריך לייחד נר אחרת להשתמש לאורה, או גם כשמדליק על פתח ביתו מבחוץ צריך נר אחרת להשתמש לאורה, וכך ק"ל להלכה.

ויתכן שבדברי רבא 'צריך נר אחרת להשתמש לאורה' טמונה משמעות יותר עמוקה, שבימי החנוכה על האדם לקבל לקבל הארה אחרת - הסתכלות אחרת ומבט שונה על העולם הזה, שלא יהיה עם המבט הרגיל אליו ביום יום, ההסתכלות וההרגשה המוטעית שהעולם הזה הוא מקום קבוע, אלא לבוא לידי הבנה בעומק הנפש שכל העולם הזה אינו אלא תחנת מעבר לבוא דרך שם לעולם הבא, ויש יותר גבוה מכל ענייני עולם הזה, החנוכה צריך להשפיע על האדם שיהיה לו נר אחרת, לא הנר הרגיל של ימות השנה, להתעלות מהתנהגות היום יומית.

וזה מה דאיתא בגמרא (שבת שם) שזמן הדלקת נר חנוכה הוא 'עד דכליא ריגלא דתרמודאי', ואיתא בגמרא (שם לא.) שעניינה של תרמודיין תרומות, ופירש רש"י רכות, כעין דכתיב (ויצא כט, יז) 'ועיני לאה רכות', ובספ"ה ק' תולדות יעקב יוסף (פר' בא) מפרש שמי שענינו רכות הוא קצר רואי, שאינו יכול לראות כי אם מקרוב, משא"כ מי שענינו יפות מביט ורואה למרחוק. ומבאר שאין המכוון שתרמודיין היה להם קוצר ראייה גשמי, אלא שהיה להם קוצר ראייה רוחני, שלא ראו את השכר של עולם הבא אשר 'עין לא ראתה אלקים זולתך' (ישעיה סד, ג), אלא ראו רק את העולם הזה הנראה לאדם כאן ועכשיו, מה שהוא תאוה לעינים בתענוגי עולם הזה, וכמו שאמרה חוה (בראשית ג, ו) 'וכי תאווה הוא לעינים'. וזה הכח של נר חנוכה, עד שתכלה ריגלא דתרמודאי - לשנות את המבט והראיה, שהראיה תהיה למרחקים, ראייה שכלית והתבוננות שיש משהו מעבר למה שנראה לעינינו הגשמיים.

וכמה מדוייקים דברי רש"י שכתב 'רגלא דתרמודאי' - שם אומה, מלקטי עצים דקים, ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתייהם משחשכה ומבעירים בבתייהם אור, וכשצריכין לעצים יוצאים וקונין מהן, שבשעה שהיה חושך היו קונים עצים מתרמודאי כדי להאיר את החשיכה, אבל האור של תרמודאי אינו האור האמיתי, כי עיניהם תרומות -

קוצרי רואי, הם רואים עולם הזה בלבד, אולי עם מיקרוסקופ וכדו' הם יכולים לראות גם למרחקים, אבל רואים רק עולם הזה וגשמיות, אין להם את הראיה האמיתית, לראות למרחקים, את האור של רוחניות ועולם הבא, ובחנוכה צריך שתהא לאדם נר אחרת, שבא לידי הכרה והבנה שראיה הגשמית אינה הראיה האמיתית, אלא מקבל מבט אחר, ראיה רוחנית - שאין ניתן לראות בשום אמצעי ודרך גשמי, וזה האור של חנוכה שמסייע לכלות רגלי דתרמודאי.

ולפי זה יובן מה שהיום טוב נקרא 'חנוכה', וכפירוש הר"ן שחנוכה נקרא כן על שם חנו בכ"ה, והקשה המהרש"א (כא: ד"ה מאי חנוכה) שלכאורה המשמעות של חנייה הוא שביתת מלאכה, והרי בימי החנוכה הותר בהן מלאכה [אף יותר מפורים], ולא נתנו לל"ט אלא להלל ולהודות. אך להנ"ל יובן שפיר, כי אכן כולנו נמצאים וחיים כאן בעולם הזה, אבל אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי עולם הבא והם רצים לבאר שחת, והיה מקום לטעות ולחשוב, שהמכוון הוא לב' דרכים אחרות שאינם נפגשים, דרך אחת שבה רצים לבאר שחת, ודרך אחרת שבה רצים לחיי עולם הבא, אבל האמת הוא שבאותה הדרך גופא יש רצים ויש רצים, כי אנו מתחככים עם אלה הרצים לבאר שחת - כתף ליד כתף, יתכן שיהיו ב' אנשים באותו בית המדרש, באותו מקום תפלה, או באותו מקום עבודה, ואחד רץ לחיי עולם הבא ולעומתו חלילה יש מי שרץ לבאר שחת, וכל אדם צריך לעצור לרגע ולשאול את עצמו, להיכן אני רץ?! ימי החנוכה הם אמנם זמן שמותר במלאכה, אבל בתוך ההתעסקות והחיי עולם הזה, עוצרים ושואלים היכן החנייה האמיתית, כל אחד מתבונן לרגע בפנימיותו ובודק מהו המבט שיש לו על עולם הזה, האם כמקום קבע או כתחנת מעבר לעולם הבא, האם האור שאנו רואים הוא האור הכוזב של הבלי העולם, או האור האמיתי של רוחניות ועבודת ה'. ועל שם זה נקרא חנוכה - חנו כ"ה, כי זהו התכלית של חנוכה, לעשות נר אחרת.

שלמה המלך ע"ה אומר בקהלת (א, ג) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש', ואמרו חז"ל (קה"ר שם) 'תחת השמש אין לו, למעלה מן השמש יש לו', וע"פ פשוטו המכוון שאכן בעולם הזה אין לו יתרון, כי סוף האדם למות (ברכות יז). אבל למעלה בשמים יש לו יתרון. אך באמת גם כאן בעולם הזה, יש לו לאדם יתרון בכל עמלו, אם הוא מתעלה מעל השמש, דאיתא בגמרא (כתובות קו.) 'כי הווי קיימי רבנן ממתיתבא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא', ומבאר המהרש"א שתלמידי רב הונא בעת קומם מן הספר קיימו למעשה מה שלמדו, ועסקו בתיקון המדות, כי בגדים - גלימא המכוון למדות טובות של האדם, ולא הלכו לעסוק בחיי שעה, אלא הפכו את החיי שעה לחיי עולם, ומה

שאמרו 'סליק אבקא וכסי ליה לימא' הוא למעליותא, כי אבק מדותיהם הטובות מכסים ליה ליומא, דהיינו את כח העובדי כוכבים כמ"ש (סוכה כט.) חמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים שמונין לחמה, וישראל מונין ללבנה ונמשלו ללבנה (שם וסנהדרין מב.) כי תלמידי רב הונא על ידי לימודם כראוי סלקו את החושך, וכסי ליה ליומא - להאור הכוזב שאצל הגויים נקרא אור, ונתגלה שבאמת אורם אינו אלא חושך, ועל ידי הלימוד ותיקון המעשים כראוי האור של עולם הזה אינו מטעה את ראייה הרוחנית, ומי שמתעלה מעל השמש - מעל האור של הגויים, יש לו אור עליון, ויש לו יתרון בכל עמלו, בידעו המטרה והתכלית בעולם הזה העראי, לפני מי הוא עובד ולמה הוא רץ. אמנם בראיה גשמית העולם השתכלל, ורואים דברים שטוחים בתלת מימד, אבל אנו רוצים ומייחלים שהראיה וההסתכלות שלנו יהיו ממש להיפך, שהמימד שבו אנו רואים את עניני עולם, יצמצם ויפחת לחצי מימד ורבע מימד, לצמק ולהקטין את הראיה הגשמית, עד שנראה רק את הנקודה הפנימית הטמונה בכל דבר, לראיה זו זוכים בחנוכה, שהחנוכה מאיר לנו שיהיה נר אחרת.

בפרשתן כתיב (לט, ב) 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי', ובספרים מדקדקים על שילוש תיבות 'ויהי', והול"ל ויהי רק בראש הפסוק, ולכל היותר לכתוב פעמיים 'ויהי' - ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח בבית אדניו המצרי. אלא כי דרך אנשים פשוטים כששואלים אותם 'איך אתה' 'היכן אתה נמצא', הם יבינו שהכוונה על המקום הגשמי או על מצב ההתקדמות בעסקיו הגשמיים ובענייני עולם הזה, ולכל היותר הם מבררים אצל השואל אם כוונתו לשלום משפחתו או למדת ההצלחה בעסקיו, ורק אם יפרש שכוונתו לשאול על מצבו ברוחניות, ישיבהו שהוא זוכר גם את ה', דהיינו בראש ובראשונה - הצלחתו וביתו, ורק אח"כ ויהי ה' - קיום תורה ומצוות כפי ערכו.

אבל אצל יוסף היתה הסתכלות הפוכה, תחילה 'ויהי ה' את יוסף', הוא נמצא עם הקב"ה וזוכר ממנו, זה היה העיקר אצלו, לפני הצלחתו ולפני מקום הימצאתו, ורק אח"כ 'ויהי איש מצליח', ולא הצלחה עצמית, אלא ההצלחה נבעה מ'ויהי ה' את יוסף' - בסייעתא דשמיא, 'ויהי בבית אדוניו המצרי' - מתוך הכרה שהוא נשלח לשם בשליחות מאת ה', ולכן נאמר 'ויהי' אצל כל אחד, כדי ללמד סדר ההוויות אצלו, והכל הוא מאת ה', שלא כרובא דעלמא.

וזהו לימוד לכל אחד ואחד, איך צריכה להיות ההסתכלות שלו על החיים בהאי עלמא, שראשית הכל הוא שיש רבונו של עולם, ונמצאים כאן בשליחותו ית"ש, וההצלחה נמדדת

באם נחשב מצליח מבחינת המשלח, שלא יהיה שליח המועל בתפקידו, וכשאדם חי בהרגשה וידיעה כזאת, אזי בכל מקום שהוא נמצא - גם בבית המצרי, גם בעת מיצר הסתר וחשיכה, הרי הוא רואה את האור הרוחני - להאיר מתוך חשיכה, ואינו טועה בדרכו בעולם הזה, כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכי, מאיר לו את הדרך אשר ילכו בה. יעזור השי"ת שנה החנוכה יאיר לנו, שנזכה לנר אחרת להשתמש לאורה, עד שה' יעזור ונזכה לאור הגאולה במהרה בימינו אמן.

בגמרא (ערכין י:.) מבואר שבמועדים אומרים הלל, ומפורט הזמנים שבהם גומרים את ההלל והימים שאומרים בהם חצי הלל, ובחנוכה הגם שאינו מועד גומרים בו את ההלל משום ניסא, ומקשינן אי הכי פורים דאיכא ניסא נמי נאמר הלל, ואחד מהתירוצים הוא 'בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש, אכתי עבדי אחשורוש אנן'. ויש להבין הלשון עבדי אחשורוש 'אנן', דלכאורה הול"ל אכתי עבדי אחשורוש 'נינהו', שהרי בזמן הגמרא כבר היו בגלות אדום תחת מלכות רומי, אלא דאיירי על זמן הנס של פורים, שכשאיירע הנס לא תקנו לומר הלל, מכיון מלכות אחשורוש נמשכה גם אחרי הנס של פורים, משא"כ ביציאת מצרים והנס דחנוכה, 'צאו מעבדי פרעה ועבדי יון להיות עבדי ה'. ומהי הלשון עבדי אחשורוש 'אנן'. ואכן בשיטמ"ק שם גרס 'נינהו', אבל לפנינו בערכין שם וכן במגילה יד. איתא 'אכתי עבדי אחשורוש אנן'.

אלא י"ל שחז"ל טמנו ברמ"ז בלשונם, שלא רק בשעת הנס שתקנו לומר הלל, אלא גם היום שאנו בגלות, לא בכל יום טוב יש את הכח להתעלות מעל הגלות ולבוא לידי הרגשה הנכונה 'עבדי ה' אנן', כי מרגישים שעבדי אחשורוש 'אנן' - עבדי אדום 'אנן', אבל בחנוכה, אף שאנו עדיין בגלות, יש את הכח לצאת מכל שעבוד ולהתעלות מעל הגלות, להיות עבדי ה'.

ובזה י"ל מה שבחנוכה מזמרים את הפיוט מעוז צור, ולא בפורים, הרי כמו שיש בית אחד לחנוכה - 'יונים נקבצו עלי', כך יש בית אחד לפורים 'כרות קומת ברוש', וכמו ששאל הרה"ק רבי פינטשע מפילץ זצ"ל [רבי פינחס אליהו רוטנברג בן אחיו של החידושי הרי"מ ז"ע, ואצל השפת אמת זי"ע היה גדול העדה], את השפת אמת זי"ע בטיש בפורים [ומשום כבודו אמר השפת אמת זי"ע 'רבי פינטשע אומר לשיר מעוז צור, א"כ ישיירו' (ראה ראש גולת אריאל ח"א עמ' קח הערה 70)]. וי"ל בטעם הדבר, כי במעוז צור מזכירים את כל הניסים, מכל הארבע גלויות, ובנס דפורים, בשעת הישועה, עדיין היתה ההרגשה העיקרית רק על

ההצלה של אותה שעה, שאמנם היתה הצלה גדולה מיד המן שרצה להשמידם וגזר גזירות ברוחניות, אבל ההודאה על הנס הוגבלה על אותו הנס בלבד, אכתי עבדי דאחשורוש אנן. ודייקא בחנוכה, שיצאו מכל שעבוד ובאו לכלל עבדי ה', אזי יכולים להודות ולהלל על כל הניסים, וייל מ'האט א דערהויבענקייט, מוויסט אז מ'געפינט זיך ביים אייבערשטען - נמצאים אצל הקב"ה, וממילא שום דבר לא הזיק בעבר, שום דבר לא מזיק בהוה, ושום דבר לא הזיק בעתיד, ויכולים להודות ולהלל על הניסים של העבר הוה ועתיד. ולכן בחנוכה שבאו לידי 'עבדי ה' אנן', ויודעים וחיים עם התחושה שאנו סמוכים על כתיפו של אבא בכל מקום ובכל מצב, אין הסתר ואין חושך המונע מלהודות ולומר הלל - הכולל בו עבר הוה ועתיד.

אמרו חז"ל (שבת כא:): 'קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', ופירש רש"י 'לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה', ויש לדקדק דלכאורה הסדר הנכון הוא להיפך להודות ולהלל [כמו שאומרים בעל הניסים], שהרי על הניסים אומרים הן במעריב והן בשחרית קודם קריאת ההלל [גם בברכת המזון שהרי מצוה קצת להרבות בסעודה]. וי"ל בדרך צחות, ע"פ מה שאמר האמרי אמת זי"ע שהכח של חנוכה הוא עוד לפני בא ימי החנוכה, וראיה מתהלים. והתקשו להבין דבה"ק, והרי דוד המלך ע"ה היה לפני הנס דחנוכה. ואחיו הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד ביאר כוונתו, שלפי חלוקת ספר תהלים לימי החודש, אומרים את הפרקים של הלל בכ"ד לחודש - בערב חנוכה. ולפי זה שפיר קבעום קודם בהלל ואח"כ בהודאה, שכבר ביום כ"ד אומרים הלל, לפני שאומרים על הנסים בהודאה.

אך יתכן שיש בזה עומק, כי בעל הנסים מודים באריכות על כל הנס, ועל ביטול הגזירה בגשמיות וברוחניות, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, אבל אין מזכירים שם את היותנו עבדי ה' - עבדי הם, ורק בהלל - מתחלתו ועד סופו - מבטא את העבדות של בני ישראל לאביהם שבשמים, דוד המלך ע"ה בעט זיך רבונו של עולם איך בין דאך דיינס - מתפלל מעומק הלב רבונו של עולם הנני שלך, הללו עבדי ה', אנה ה' כי אני עבדך. ועל דבר זה עיקר קביעות היו"ט, שיצאו מכל שעבוד אחר, ובאו לכלל עבדי ה', ודייקא 'בהלל' - באמירת הלל שלם, ולא באמירה גרידא, אלא עם כל המשמעות וההרגשה מעומק הנפש של הללו עבדי ה', עבדי הם. ואחרי ההלל יכולים להודות כראוי - ובהלל לבד ג"כ מודים, כי אינו דומה הודאה סתם, להודאה הבאה אחרי הלל, ומתן הכרה והרגשה של אני עבדך.

כתבו הראשונים (עי' טור סי' תרעא סעיף א) שבמצות נר חנוכה שואל ומוכר כסותו ולוקח שמן להדליק. וי"ל דטמון בדבריהם הוראה ע"ד העבודה, דהנה כתיב (קהלת ז, י) 'אל תאמר

מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה, וידוע מהרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע שפירש 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה' - לא תבוא בטענה לפני הקב"ה אמאי ימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה - לא זכית לכך מחכמתך, אלא קבלת זאת בשאלה והלואה מאת הקב"ה, לא מהיותך בעל מדרגה זכית לימים טובים מאלה, אלא היה אצלך רק בשאלה, ושאלה איתיה בחזרה.

ויל"פ להיפך, כי לא מחכמה שאלת על זה, האסט געטוהן א נארישקייט אז דו האסט דאס נאר געבארגט, הרי זה מעשה שטות שרק שאלת לזמן חולף את הימים הטובים, כי בידך הדבר, וואלסט דו געווען קליג - וואלט עס נישט געווען קיין שאלה ביי דיר, אלא היית קונה את זה, שהרי היה בידך שיהיה לך קנין נצחי בימים הטובים, ועל האדם להיות חכם עיניו בראשו, לנצל את מה שהוא מקבל, שלא ישאר בגדר שואל אלא להיות קונה. וזה מה שאמרו שלנר חנוכה צריך להיות שואל ומוכר כסותו, שבחנוכה נותנים הארות לכל אחד ואחד בשאלה אף שעדיין אין לו את החכמה (ועי' בית ישראל חנוכה תשט"ו נר ג ותש"כ נר ו), אבל על האדם להיות חכם לנצל את השאלה ולהשאיר את האורות אצלו באופן קבוע לקנין נצחי. וזהו 'מוכר כסותו', כסותו מרמז על הסתר, ובחנוכה יכולים להוריד את כל ההעלם, לסלק הכיסוי וההסתר, וישאר ההארה בתמידית.

איתא בגמרא (ברכות נח.) שכן זומא אמר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול, חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואחר כך אכל, ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנין לפני, ואמר 'ברוך שברא כל אלו לשמשני', וכן אמרינן בסוף קידושין (פב.) 'רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, שכל מעלת הבעלי חיים שיכולה להיות להם התעלות ושייכות לאדם, להתעלות מבחינת חי לבחינת המדבר (עי' המקנה קדושין שם). אבל מרוב ששקועים בזה שכל העולם נברא לשמשני, שוכחים את הנאמר בסיפא (קדושין שם) 'ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני', כי כל מה שכל העולם וכל הבעלי חיים נבראו עבור לשמשני, אין המכוון שעל האדם להשתמש במדת האפשר ולהנות ככמה שיותר מתענוגי עולם הזה, ולחיות עם הרגשה שהעולם נברא בשביל הנאתו האישית, שהרי האדם אינו אלא אמצעי לקרב את כל הבריאה אל ה', והעולם הזה אצלו אינו אלא תחנת מעבר, כי 'אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני', לזכור היטב כי 'עבדי הם'.

אמרו חז"ל (יומא כט.) 'אסתר סוף כל הנסים, והא איכא חנוכה, ניתנה לכתוב קאמרינן', ויל"פ ע"פ מה שכתב הגהות מיימוניות (פט"ו מהל' טוען אות ח) בשם הריצב"א דאף שצריך

למחות במחזיק שדהו בסוף כל שלש שנים (עי' ב"ב לט:), מ"מ היכא שיש שטר בידו שקנה את הקרקע, חשיב השטר שבידו כמחאה בכל שעה, ואין צריך לחזור ולמחות. וביאור דבריו הוא משום שכל זמן שהשטר קיים בידו, הרי זה כאילו המחאה הראשונה קיימת, כי השטר נעשה למען יעמדו לימים רבים כמ"ש חז"ל (עי' גיטין כב: ב"ב כט.), וכתב יש לו קיום עולמית (ועי' מפענח צפונות פ"ה סי' לב סק"ב). והרי לשון חז"ל (רש"י ויקרא כה, מב מת"כ) הוא 'עבדי הם שטרי קודם', שְׁטָרֵי דִּיִּקָּא ולא קְנִינִי, כי בכל מצב שהאדם עלול לטעות ולחשוב שהוא משועבד לעולם הזה ויצר הרע, יש מחאה וצעקה נגדית 'שטרי קודם'. אבל נישט שטענדיג זעהט מען און שפירט מען די שטר וואס שרייט, לא תמיד רואים את השטר, לפעמים יש הסתר שאין רואים ומרגישים את המחאה, אבל בחנוכה אין צורך בשטר, כי הנס דחנוכה לא ניתנה ליכתב, להורות שאף אם אין רואים את השטר, מ"מ עצם היר"ט מוציא את הצעקה של 'עבדי הם', בחנוכה יש הרגשה לכל יהודי 'אני עבדך בן אמתך', עבדי הם ולא עבדים לעבדים, השעבוד להשי"ת ותורתו מבטל כל שעבוד אחר. יעזור השי"ת שנזכה לקבל כראוי את אורות החנוכה, בהבנה יתירה, ולקבל על עצמינו לעבדו ית"ש באמת בלב שלם ובשמחה.

שב"ק פרשת וישלח תשפ"א

סעודה שלישית:

הרב בעל התניא זי"ע כותב בהל' ת"ת (פ"ב ה"ט) שתחלה צריך ללמוד הלכות הצריכות לו למעשה. והנה מה שאנו למדים מהפרשיות של האבות הק' - די מלחמה פון יעקב און עשו איז נישט קיין היסטארישע זאך, אלא הלכות הצריכות למעשה, ונוהג בכל זמן, בכל שנה ובכל יום, בזכרים ובנקבות, לכל אחד יש מלחמה עם העשו שבלב.

איתא בגמרא (ע"ז כה:): ישראל שנזדמן לו עובד כוכבים בדרך, שאלו להיכן הולך, ירחיב לו את הדרך [רש"י - אם היה צריך לו לילך עד פרסה, יאמר לו ב' פרסאות אני צריך לילך, אולי ימתין העובד כוכבים מלהכותו עד פרסה שניה, וזה יפירוש ממנו קודם לכן]. ולכאורה זהו הנהגה פשוטה, וכמו שאר ההנהגות דאיתא שם בגמרא, וא"צ ראייה לכך, אבל הגמרא מביאה ראייה לזה, כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע דכתיב (לג, יד) 'עד אשר אבא אל אדוני שעיריה' וכתוב (שם, יז) 'ויעקב נסע סכותה'. מעשה בתלמידי רבי עקיבא שהיו הולכים לכזיב, פגעו בהן ליסטים [דכמו שצריך לנהוג עם גוי, כן יש לנהוג עם לסטים ישראלים] [עי' להלן דהוי ישראלים], אמרו להן לאן אתם הולכים, אמרו להן לעכו, כיון שהגיעו לכזיב פירשו, אמרו להן תלמידי מי אתם, אמרו להן תלמידי רבי עקיבא, אמרו להן אשרי רבי עקיבא ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם. רב מנשה הוה אזל לבי תורתא [רש"י - מקום], פגעו ביה גנבי, אמרו ליה לאן קאזלת, אמר להן לפומבדיתא [ובפומבדיתא גרו אנשים רמאים כמבואר בש"ס בכמה דוכתא (עי' כתובות פב. ב"ב מו.)], וכנראה סברו הגנבים ששם קל להם לגנוב, כי מטא לבי תורתא פריש, אמרו ליה תלמידא דיהודה רמאה את [-] תלמידו של רב יהודה הוה וקרו ליה רמאה, כלומר ממנו למדת לרמותינו, ליסטיין ישראל היו], אמר להן ידיעיתו ליה יהא רעוא דליהו הנהו אינשי בשמתיא [-] לפי שהיה אדם גדול ושמתיא חיילא לייטינהו בשמתיא], אזלו עבדו גניבתא עשרין ותרתין שנין ולא אצלחו, כיון דחזו אתו כולהו תבעו שמתיהו, והוה בהו חד גירדנא [-] אורג] דלא אתא לשרויה שמתיא, אכליה אריא, היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא טייזן שתא בציר משני'.

ובמהרש"א בחידושי אגדות (שם) איתא דבר פלא [וכבר אמרנו פעמים רבות שיש להתייגע בדברי המהרש"א, לא רק בחידושי הלכות, אלא גם בחא"ג טמונים אוצרות גדולים], ששיעור כ"ב שנין יש בהם טעם, כי כ"ב שנים נקראו 'ימים אחדים' גבי רבקה שאמרה ליעקב (תולדות כז, מד) 'וישבת עמו ימים אחדים', ויעקב אבינו ע"ה נתעכב שם כ"ב שנה, וכן כאן הני גנבי כשלא הצליחו בשנים כאלו - דהיינו בימים מועטים, אתו תבעו שמתיהו. ודבריו

נפלאים וצריכים לימוד, שאפילו אם נאמר שהגנבים ידעו מהפסוק שרבקה אמרה 'מים אחדים' ובפועל ישב שם יעקב כ"ב שנים, מ"מ מה הקשר לעובדא דידן שנימא דזמן מרובה של כ"ב שנים יחשב אצלם לימים מועטים [והאם נאמר להלכה שהמלווה כסף לימים מועטים אין צריך לשלם עד כ"ב שנים].

והמהרש"א מציין שם למה שמפרש על מה דאיתא בבבא בתרא (יא.) 'תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו רבי פרנסני, אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום, אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים, עמד ופרנסה משלו [והמהרש"א מעיר דהוי ליה ליתן מיד כשבקשה, ולתלות מעותיו בקופה של צדקה כדי שלא תתבייש, ומפרש דמעיקרא לא ידע שיש לה ולבניה סכנת מיתה, ולכן לא נתן לה משלו שהיה נצרך לו לאותו יום ואמרינן חייך קודמין, אבל כששמע שהיא ובניה בסכנת נפשות נתן גם מה שהיה אצלו לאותו יום בעבור עצמו], לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו, מיד קרעו לו גזר דינו, תנא הוסיפו לו עשרים ושנים שנה על שנותיו. וע"ד הפשט 'מות בשנים מועטות הללו' היינו שלא ימות כשהוא צעיר, בעוד ימיו עלי אדמות מועטים ולא הגיע לימי שיבה, והוסיפו לו עוד כ"ב שנה. אבל המהרש"א מפרש 'שנים מועטות' היינו כ"ב שנים, כמו שמצינו אצל רבקה וכו"ל, ומלאכי השרת טענו להקב"ה וכי לבנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה אי אפשר להוסיף לו שנים מועטות - כ"ב שנים? ! כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור, וצדקה היא אחת ממעבירי הגזירה, ואכן הוסיפו לו כ"ב שנים שהן שנים מועטות. וגם בזה צריך תלמוד, מה הקשר והשייכות בין מה שאמרה רבקה, לעובדא דבנימין הצדיק.

אלא פירוש הדברים הוא, כי רבקה אמנו שלחה את יעקב אבינו מפני עשו אחיו, וידעה ברוח הקודש שאין זה דבר קל להישמר ממנו, וויה אזוי פארמעסט מען זיך מיט עשו, וויה אזוי שטייט מען ביי די מלחמה מיט איהם, וכן הדרך לבית לבן היא דרך לא פשוטה, וכל הזמן ששהה שם אינו דבר פשוט, ונתנה לו את הכלי זיין למלחמה במה שאמרה 'וישבת עמו ימים אחדים', כי אם האדם זוכר שכל העולם הזה הוא כחלום יעוף יש לו את הכח כנגד היצר, אמנם מבקשים ומקווים שהש"ת יתן לכולנו אורך ימים ושנים, אבל עדיין יש לשים על לב שחיי העוה"ז אין בהם ממש, והם אושפזא בעלמא, החיים האמיתיים אינם כאן בעולם הזה, אלא דאס רעכטיגע און אמת'ע עולם שכולו ארוך הוא בעולם הבא - כולו ארוך באיכות ובכמות, על האדם לזכור שכל היותו כאן הוא רק 'מים אחדים', דבר זמני

וער'א. ואכן כך נהג יעקב אבינו, וכדכתיב (ויצא כט, כ) 'ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה', שאין הכוונה ח"ו לאהבה גשמית, אלא באהבתו אותה קאי על השכינה הק' כדאיתא בספ'ה"ק, כי כל העבודה של שבע שנים עבור רחל אמנו היה העכערע זאכען ומכוון כנגד אהבת ה' ודבקות בשכינה (עי' שפ"א ויצא תר"נ ושפתי צדיק חיי שרה אות מו), וכל עיני עוה"ז היו בעיניו ימים אחדים וכמו שאמרה לו אמו (עי' רש"י כט, יח), ולא היתה להם חשיבות אצלו [וכעין זה סיפרו חסידים שעברו את שנות הזעם, שהחזיקו מעמד ממה ששמעו מהאמרי אמת זי"ע מילים ספורות 'בלייב א יוד', או כאלה ששמעו כן מהוריהם, שמילים אלו נכנסו בהם כארס של עכנאי, ומכוחם נשארו ביהדותם]. וימים אחדים הם כ"ב שנים דייקא, דאיתא בקדמונים שבנין הנפש והגוף הוא בכ"ב אתון דאורייתא, ולכן כ"ב שנים הוא הגדרת הימים אחדים בעוה"ז.

ויתכן לומר שזה כוונת המהרש"א, שהגנבים לא היה להם המבט הנכון על החיים בהאי עלמא, ולכן ניסו לגנוב עוד, וכשראו שאין מצליחים ניסו בדרך אחרת, ואולי הלכו לעיר אחרת לקיים מאן דביש ליה בהאי מתא אזיל למתא אחריתא (עי' ב"מ עה:), ורק לאחר כ"ב שנים הגיעו להכרה שכל החיים הגשמיים כאן אינם אלא 'ימים אחדים', ונתנו אל לבם: אם כבר נתנו לאדם כמה ימים לחיות בהאי עלמא, הנך מנצל אותם לגנוב?! מ'דארף זוכען עפעס אנדערש, וזה גרם להם לבוא לידי הרהור תשובה, והתעוררו לחשב חשבונם של עולם - ביז ווען וועט מען פאקריכען, הרי כל החיים כאן אינם אלא ימים אחדים, ורצו לעזוב את דרכם הרעה, לא לבלות את ימיהם בדברי הבל, אלא לנצלם לטוב [כי לא מבואר בגמרא שרצו להסיר את השמתא כדי להצליח במעשי הגניבה, ומסתברא שעבור זה לא היה מתיר להם את השמתא, אלא משמע שחזרו בתשובה]. ורק גנב אחד שהיה אורג, הוא היה עז פנים ולא התעורר למוטב, כי עזי פנים אין להם הכנעה לקבל דברי תוכחה, וכדברי חז"ל (מס' כלה פרק א ואבות פ"ה מ"כ) 'עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן', ולא מבואר שעבר על עבירות חמורות, אלא עצם היותו עז פנים גורם לו שלא לקבל תוכחה, וממילא סופו שיירש גיהנם. ועונשו הוא 'שתא בציר משני', כי מי שאין מתעורר לחזור בתשובה, הוא מתוך מחשבה שעוד יבוא יום ויחזור בתשובה, ודוחה את התשובה ליום המחר וסוף ימיו, ולכן 'שתא' השנה האחרונה שאז חושב לחזור בתשובה, 'בציר משני' לא יבוא לזה לעולם, ואף אם יחיה כל ימיו הקצובות לו, אבל מחמת היותו עז פנים לעולם לא יתעורר להבין שכל החיים כאן אינם אלא ימים אחדים ולא יבוא לתשובה, 'אכליה אריא' היצר הרע שנקרא ארי (עי' עבד"ד ח"א עמ' קפז) אכליה, כי הוא תפוס ברשתו.

וכן יל"פ בעובדא דתלמידי רבי עקיבא, כי ב'עקיבא' יש אותיות 'עקב כדאיתא (עי' ים של שלמה שמות גיטין אות ע בשם ר"ת, ולקוטי תורה להאריז"ל פר' ויחי), והיו הולכים לכזיב - ששם נולד אורו של משיח, כדכתיב (וישב לה, ה) 'ותקרא את שמו שלה והיה בכזיב בלדתה אתו', וכשפגעו בהן ליסטים - דהיינו היצר הרע, אמרו שהם הולכים לעכו שיש בו חלק שהוא חוץ לארץ (ירושלמי גיטין פ"א ה"ב), ו'כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלו-ה' (כתובות ק:), והנה כך היה דרכם של צדיקים לרמות את היצר הרע, אבל אנו צריכים להיזהר ביותר שבאותה שעה שאנו רוצים לרמותו עלול היצר הרע לרמות אותנו ולצוד אותנו ברשתו ובשקו. ועל האדם לזכור תמיד שב' הדרכים פתוחות לפניו, הדרך לעכו ח"ו, או הדרך לכזיב, ועליו לא לטבוע באושפיזא הזמנית, אלא לנצל הזמן ולהשקיע הכוחות לבוא לעולם שכולו ארוך.

וזה מה שאמרו מלאכי השרת על בנימין הצדיק לפני הקב"ה, הרי הוא חי עם ההרגשה הנכונה של 'ימים אחדים', שידע לנצל את חייו כראוי, ואפילו חיי נפש שלו בעצמו נתן כדי להחיות אשה ושבעה בניה, לו נאה ויאה להוסיף שנות חיים בהאי עלמא, וזה היה הסגוריא הטובה ביותר לבטל מעליו את הגזירה, כי אין זה דבר המצוי שיהודי חי כאן בבחינת 'ימים אחדים', ואם כבר יש יהודי כזה, ראוי להוסיף לו עוד כ"ב שנים - כפי השיעור שנקרא ימים אחדים.

והכח לחיות מתוך הרגשה זו, ירושה היא לנו מיעקב אבינו שאמר לעשו הרשע 'עד אשר אבא אל אדוני שעירה', אבל בפועל 'ויעקב נסע סכותה', לכל אחד יש את המלחמה עם העשו שלו, וצריך להרחיב לו את הדרך, לזכור שהדרך האמיתית הוא דרך רחבה גדולה וארוכה יותר, ולא להישאר עם ההסתכלות והמבט הצר של עולם הזה, לחיות עם רצון לתפוס נכסים ממון והנאות עולם הזה, אלא ירחיב לו את הדרך - גיי ברייטער, לידע ולהפנים שעיקר הדרך הוא בסוף, וכל העולם הזה אינו אלא פרוזדור לבוא דרכו לטרקלין, החיים כאן אינם אלא ימים אחדים, מיין סטאנציע דא איז נאר א קורצע און א צייטווייליגע סטאנציע, איך בין נישט דא דא לאנג, איך זוך עפעס אנדערש, וכך אפשר להילחם ולנצח את העשו שבלב - היצר הרע.

כתיב בראש הפרשה (לב, ה) 'ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה', ולכאורה הול"ל כה 'תאמרו' בלי תוספת נ"ן. והנה כתיב (דה"ב יט, ט) 'ויצו עליהם לאמר כה תעשון ביראת ה' באמונה ובלבב שלם', ופירש רש"י 'משום זריזות וזהירות, ולחזוק הוסיף נ"ן, כמו (רות ג, יח) 'עד אשר תדעין איך יפול דבר', וכמו 'כה תאמרון לאדני לעשו', וכה תדבקין וגו' אשר יקצרון (רות ב, ט), ובשלמא בדברי

הימים יהושפט בא להעמיד הדת על תילה, שהשופטים ישפטו כראוי, לכן היה צריך זריזות וזהירות לחיזוק הדבר, אבל בשליחות לעשו מה נצרך זריזות וזהירות [וע"פ פשוטו י"ל, שיעקב אבינו הזהיר אותם שיתגברו על סערת רוחם וידברו עמו בדרך כבוד 'לאדוני לעשו' וכו'].

אלא י"ל שהמכוון הוא לעשו שנמצא בלב של כל אחד ואחד, ועל זה מרמז הנ"ן, על יראת שמים שהוא הכח כנגד עשו - היצר הרע, כדאיתא בגמרא (שבת קד.) 'נר"ן כפופה נר"ן פשוטה - נאמן כפוף נאמן פשוט', ומפרש המהרש"א דהיינו שצריך להיות עיניו למטה ולבו למעלה, עם הכנעה ויראת שמים, נאמן כפוף - עיניו למטה, ונאמן פשוט - לבו למעלה. וזה כה תאמר נ"ן לאדוני לעשו, כי העשו מתלווה לאדם לאורך כל הדרך - נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, ועל האדם לזכור שהדרך בעוה"ז אינה אלא ימים אחדים, ועל זה צריך זריזות וזהירות לחיזוק הדבר.

וזה מה שפירש רש"י 'גרת'י גימטריא תר"ג, כלומר, עם לבן הרשע גרתי - ותר"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים', ולכאורה פשיטא שמכיון ששמר תר"ג מצוות, שהם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, סור מרע ועשה טוב, מה שייך תו לומר 'ולא למדתי ממעשיו הרעים'. אלא שיש צדיק היושב ספון בביתו, בד' אמותיו, וכשנזדמן לו שהוצרך לצאת לחוץ, ובא במגע עם עשו הרי זה מלחמה קשה בעבורו, אבל לא כן יעקב אבינו, גם כאשר עם לבן גרתי, עמד בכל הנסיונות ולא למד ממעשיו הרעים, כי היו לו את הכלי זיין של 'ימים אחדים' כנגד עשו, והרי כל אחד מאתנו הוא בבחינת 'עם עשו גרתי', ועל זה נצרך 'כה תאמר'ן זריזות וזהירות וחיזוק הדבר, ביראת ה' באמונה ובלבב שלם.

ומה שהביא רש"י מהפסוקים דכתיב בנ"ן, כי גם שם היה צריך זריזות וזהירות, שהרי מרות יצא אורו של משיח, ושמו של משיח הוא 'ננו' (סנהדרין צח:), ואיתא בזהר חדש (בסוף התיקונים) 'ועתיד קודשא בריך הוא למפרק עמיה על ידי מלכא משיחא באלין תרין נונין, כמא דאת אמר (תהלים עב, יז) לפני שמש ינון שמו', ועד שנזכה לאורו של משיח צדקינו במהרה בימינו, עלינו לחזק הנ"ן שלנו, בהכנעה וביראת שמים, וישבת עמו ימים אחדים, געדענקען אז מ'זיצט דא נאר אויף א קורצע וויילע, נישט אויף שטענדיג, און אזוי קען מען רעכטיג דינען דעם אייבערשטען.

כתיב בפרשה שעשו אמר ליעקב אבינו 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך' (לג, יב), ויעקב אבינו השיב לו 'הילדים רכים' וגו' (שם, יג), ובבעל הטורים 'ב' במסורת, 'ואלכה לנגדך', 'שתה

עונותינו לנגדך עלמנו למאור פניך' (תהלים צ, ח), ע"ש. ויל"פ כוונת יעקב אבינו ע"ה שיש קושי הדרך משום ילדים הרכים, משום שעשו בא להתנגד דייקא לילדים הרכים - לשנות הנעורים, וקושי הדרך הוא הנסיונות שיש לכל אחד ואחד במשך ימי חייו בהאי עלמא, וביותר בשנות הבחורות, כשעדיין רתיחת הדם בתקפו, אבל הקושי הוא לא רק בשנים הצעירות אלא גם לאחר מכן, לעולם לא נפטרים ממלחמת היצר ומהנסיונות, כמו שמפרש השפת אמת את המשנה (אבות פ"ד מ"ב) 'הלומד ילד למה הוא דומה' - שלעולם שייך בחינת 'הלומד ילד' - כי כל עוד נשמתו בו מיקרי עוד ילד לעומת יום הבא למחרת, ועד זיבולא בתרייתא אם היצר בא להסית לדבר עבירה - הרי זה סימן שהוא מרויח דבר מה מפיתויו, אבל בוודאי בימי הנעורים שיש בהם את התסיסה הטבעית, נצרך להישמר ביותר, וצריך לזכור שהעונות של ימי הנעורים הם מול הבורא ית"ש - 'שתה עונותינו נגדך עלמנו למאור פניך' [עי' רש"י שם 'עלמינו' את חטאת נעורינו שמת 'למאור פניך' - למוֹלֵךְ להביט בהם]. וכמאמרם ז"ל (ע"ז יט.) על הפסוק אשרי איש ירא את ה' - אשרי מי שמתגבר על יצרו כשהוא איש.

והכח להילחם עם עשו ולנצחו מבואר בחז"ל, דאיתא בירושלמי (כתובות פ"א ה"ה) 'בראשונה גזרו שמד ביהודה, שכן מסורת להם מאבותם שיהודה הרג את עשו דכתיב (ויחי מט, ח) ידך בעורף אויבך' [ובתוס' (גיטין נה: ד"ה ביהודה) הביאו דבירושלמי (שם פ"ז ה"ה) אמרין שיהודה הרג את עשו דכתיב 'ידך בעורף אויבך', ותניא נמי בספרי על הפסוק (ברכה לג, ז) 'ידיו רב לו' - 'בשעה שהרג את עשו', ע"ש], ואיתא בגמרא (ע"ז כה.) על הפסוק 'יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויבך' - איזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת [ועי"ש ברש"י ומהרש"א בחא"ג ב' פירושים, על מי קאי 'בעורף' (ועי' עבד"ד ח"א עמ' תמט בהערה)], ועל זה כתיב (ש"ב א, יח) 'ללמד את בני יהודה קשת', בני יהודה היו יודעים היטב לירות חיצים בקשת, ואיתא במדרש (ב"ר צח, ו) שכל בני ישראל נקראים 'יהודים' על שם 'יהודה אתה יודוך אחיך', והמשך הפסוק הוא 'ידך בעורף אויבך', כי לכל אחד יש כח מיהודה להילחם עם עשו - היצר הרע בקשת ולהכותו בעורף. ואיתא בגמרא (סוכה לח.) שמי שנוהג בקדושה היה יכול לומר ליצר הרע 'גירא בעינא דשטנא', ואמנם איתא שם דאין לומר כן ליצר הרע, אבל עצם התנהגות בקדושה, כל פעולה של קדושה, כל התגברות, מהווה גירא בעינא דשטנא.

והזמן מסוגל לזה ביותר בחודש כסלו, דאיתא בספר יצירה שמזל חודש כסלו הוא קשת, כי הפרשיות שקוראים בחודש זה הם פרשיות המלחמה בין יעקב לעשו, והקריאה מעורר הזמן להתאזר ולהתקדש ולהילחם עם היצר הרע בקשת. וזה מה שעשו החשמונאים,

שנלחמו עם היונים, בבחינת גירא בעינא דשטנא, כבימים ההם בזמן הזה. וכל אחד ואחד צריך לדעת, שאפשר להילחם עם היצר הרע וצריך להילחם עם היצר הרע. ועיקר כח הקשת הוא בימי הנעורים, כדכתיב (תהלים קכז, ד) 'כחצים ביד גבור כן בני הנעורים', וכמה שמותחין את הקשת, כך החץ הולך יותר למרחוק, כמו כן עבודת האדם בימי הנעורים כמ"ש רבוה"ק ז"ע [ואמר הרה"ק מקאצק ז"ע שהמשיל את ימי הנעורים לחצים, דכמו הגבור אחר שכבר שלח החץ מתחת ידו אי אפשר לו להשיב עוד החץ אליו, כן ימי הנעורים הם נעדרי החזרה (עי' אהל תורה תהלים שם, וע"ע שש"ק ח"ג עמ' רלח)], וכפי שמתייצב על דרך טוב בשנים אלו גם כי יזקין לא יסור ממנו, כי היסוד תלוי בהתנהגותו בשנים אלו, ולכן היצר הרע מפתה ביותר בני הנעורים, ובשנים אלו מוטל ביותר לעמוד על המשמר שלא לשמוע לו, שהמעשים יהיו בבחינת גירא בעינא דשטנא.

איתא בגמרא (קידושין פא.) שבשעת נסיון קשה אמר ליצר הרע 'חזי דאת נורא ואנא בישראל', כלומר שאין הכוחות הנלחמים שווים, וא"כ לכאורה איך בכח הטבעי של בשר ודם להתגבר על היצר הרע, הרי הוא מלאך ועל שם זה נקרא 'נורא', אבל הגם שאת נורא ואנא בשרא מ"מ כולנו בני אבינו יעקב ע"ה - 'בני יעקב ויוסף סלה' (תהלים עז, טז), שנקרא 'ישראל' - 'כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל' (לב, כט), ויש לנו את הכח להילחם עם היצר הרע ולנצחו, בסיעתא דשמיא - כי אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו כדכתיב (תהלים לז, לג) 'ואלקים לא יעזבנו בידו' (סוכה נב: קדושין ל:), לכל בני 'ישראל' יש את הכח ללחום עם היצר הרע ולנצחו, ולהוכיח לו שכל תאוות עולם הזה אינם אלא הבל.

כתיב (לב, ט) 'המחנה האחת והכהו', ופירש רש"י 'מחנה משמש בלשון זכר ובלשון נקבה', ולכאורה גם אם מחנה משמש גם לשון זכר וגם לשון נקבה, עדיין צ"ב אמאי להשתמש בפסוק אחד בב' לשונות הסותרים זה את זה. ובודאי כל כה"ג שיש שינוי לשון באותו פסוק, שלא ככללי דקדוק לשון הקודש, לא דבר ריק הוא. וכבר אמרנו לפרש, כי לשון נקבה מורה על חולשה כמ"ש רש"י על הפסוק (ואתחנן ה, כד) 'ואת תדבר אלינו' - 'התשתם את כחי כנקבה', ולשון זכר מורה על חוזק ותוקף, כשאדם מתנהג בחולשה ורפיון מול היצר הרע ותש כחו כנקבה אזי 'הכהו' - היצה"ר מתגבר עליו. ומאידך 'הכהו' לשון זכר, כי אף אם נחלש האדם כנקבה והכהו היצה"ר, יש לו לאזור עוז ולהתגבר כנגדו, כי תיבת 'הכהו' נקראת ישר והפוך, שאף אם היצה"ר כבר הכהו, לא יתייאש מלהלחם עמו, אלא צריך להתחזק כזכר להכות אותו חזרה, בתקיפות ובהתגברות.

והכח שיש לנו ללחום עם היצר ב'קשת', הוא בתורה, ללמד לבני יהודה קשת ללחום במלחמתה של תורה [ויע' שהש"ר א, טז], ודרך המלחמה של יהודה היה ע"י מלחמתה של תורה, כדכתיב (ויחי מט, יא) 'כיבס ביין לבושו' ופירש האוה"ח הק' דקאי על יינה של תורה, שעל ידה ינצחו בני' כוחות הרע, ויזכו לגאולה], שהוא הוא העצה כנגד היצר, והתורה היינו החצים והכלי זיין כנגד היצה"ר כמו שהקב"ה שברא את היצר הרע מעיד 'בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין' (קדושין ל:).

וכן 'קשת' מתפרש על תפלה, כדכתיב (ויחי מה, כב) 'בחרבי ובקשתי' ובתרגום בצלותי ובבעותי, תפלה אמיתית מעומק הלב, וגם בשעת הנסיון ראוי להתפלל אל ה' שיתן לו כח להתגבר ולהינצל מפיתוי היצר, וכדי שהאדם יבוא להתפלל בשעת הנסיון, עליו לזכור ולהכיר שיש לו נסיון שעליו להתגבר, כי אם האדם הולך ככסיל אחרי הנסיון אינו זוכר כלל מה' שיתפלל אליו, אלא צריך לזכור מה' שחפץ שיתגבר האדם על היצר, ועצם הדבר שהאדם סוכר את הקרב"ה תוך כדי נסיון הוא דבר גדול וסיוע במלחמת היצר, וצריך להתפלל אליו ית"ש שלא יעזבנו בידו, ואין צורך בנוסח מיוחד או קאפיטעל תהלים מסוים, אלא כל אחד יכול להתפלל במילים שלו מעומק הלב: רבונו של עולם, תעזור לי שאעמוד בנסיון. ותפלה מעומק הלב מועילה. תורה ותפלה, אלו הם ב' הכוחות כנגד היצר הרע.

ובאמת כל פיתויי היצר אין בהם ממש, דכתיב (לב, לב) 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה', ונחלקו תנאי אי גיד הנשה אסור בהנאה, רבי יהודה מתיר, ורבי שמעון אוסר (עי' פסחים כב:), ורבי שמעון לשיטתיה בזה"ק בפרשתן (קע:). שמפליג מאוד בהרחקה מגיד הנשה, לאסור כל הנאה (ויע' בית יוסף י"ד ס' סה סעיף י), ואפילו לא ליהביה לכלבא, כי גיד הנשה הוא שורש הרע, ואחיזת הסט"א המנגד לקדושת ישראל, ואקרי גיד 'הנשה' משום דאיהו מנשה לבני נשא מפולחנא דמאריהון, ותמן יצר הרע רביע, וגיד הנשה הוא כנגד תשעה באב, עי"ש. ויש להתבונן במה דאיתא בזה"ק שגיד הנשה הוא שורש הרע, הלא אין בגידין בנותן טעם (עי' פסחים שם, וי"ד שם סעיף ט) [ואפי' למ"ד יש בגידין בנותן טעם, לא מצינו שמומר לתאבון מחזר לאכול גיד הנשה], ולכאורה היה מתאים יותר שעיקר שורש הסטרא אחרא יהיה באיסורים חמורים, כגזל עריות ולשון הרע שנפשו של אדם מחמדתן, ומדוע דווקא באיסור זה שהוא רק עץ בעלמא בלא טעם טמון שורש הרע. אלא דייקא משום ש'עץ הוא והתורה חייבה עליו' (חולין צב:), לכן הוא האיסור הראשון שנצטוו בני ישראל, מלבד ז' מצוות בני נח, כי הוא דבר שיצא מן הכלל ללמד על כל שאר איסורים שנדמה להאדם שיש בהם טעם, שבאמת אינם אלא עץ בעלמא. כי אין שום טעם בעבירה

ח"ו, ובכל העבירות כולם, רגע אחרי העבירה - רגע אחרי ההנאה, כבר אין מרגישים שום טעם והנאה, ואין בהם שום יתרון ושום ממשות, והטעם והתענוג האמיתי והיחידי שקיים ליהודי בהאי עלמא, הוא הטעם של תורה, הטעם של תפלה, זהו טעם נצחי, השייך בכל מקום ובכל זמן, ועם זה יכול כל יהודי להחזיק את עצמו תמיד בכל מצב שהוא.

זאת היא התשובה לרבים השואלים כיצד יש להתכונן לקראת ימי החנוכה, להתחזק בתורה ותפלה, ללמוד תורה מתוך להט והתלהבות, להתפלל עם ווארימקייט, ולעבוד את ה' בהשתוקקות וחשק, שהרי הנס דחנוכה הוא בנרות, אש ולהבה, וכל הכח של חנוכה היה מסירות נפש, התגברות על היצר הרע, מיט דער גאנצע נעם און דער גאנצע ברען. ואין המספר - הכמות קובע, כגון שעות רצופות או כדומה קובע, כי העיקר הוא ההחלטה שבלב, שכל ההתנהגות תהיה גירא בעינא דשטנא, עד עת שנזכה ל'שלחנו כי עלה השחר' - כשיעלה שחרן של ישראל, ויקויים בנו 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו'.

קידושא רבא:

כתיב (לג, ה) 'וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך', ויש להבין הרי היה ניכר עליהם שהם בני יעקב, ואמרו חז"ל (ב"ר פד, ח) זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב [וכן שאר השבטים מסתברא שהיה להם איזה דמיון], ועוד הרי עשו שמע וידע על רחל ולאה ולידת השבטים, וא"כ מהי השאלה 'מי אלה לך'. וגם צ"ב תשובת יעקב אבינו ע"ה שאמר 'הילדים אשר חנן אלקים את עבדך', דלכאורה לא השיב יעקב אבינו לעשו אלא על הילדים שחנן אותם אלקים, ומה תשובה השיבו על הנשים (ועי' רמב"ן).

אלא המכוון הוא, ע"פ המבואר בחז"ל וספה"ק שלא היה שייכת לחלקו של עשו, ואף אחרי שנישאה ליעקב אבינו, כתיב (ויצא כט, לא) 'וירא ה' כי שנואה לאה', דהיינו שעדיין היתה לה שייכות בצד מה לחלקו של עשו. ועשו הרגיש שיש לו איזה קשר, ועל זה היתה שאלת עשו 'מי אלה', שהרגיש שיש לו קשר ושייכות ואולי יהיה לו תיקון מכאן ע"י דינה בת לאה, ויעקב אבינו נתנה בתיבה ונעל בפניה כדי שלא יתן בה עשו עיניו [וכמ"ש חז"ל (הובא ברש"י לב, כג) שיעקב אבינו ע"ה נענש שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב].

אבל יעקב אבינו ע"ה השיב לו 'הילדים אשר חנן אלקים את עבדך', והיה טמון בתשובתו, שאכן אולי יש מקום אצלו לתיקון עבור עשו, אבל גם אם נכון הדבר אי אפשר לו ליכנס למקום סכנה כזו, שהרי עליו לשמור היטב על הפקדון - הילדים אשר חנן אותם אלקים,

להשיג עליהם ולשמרם כראוי. ולפיכך, בסוף הפרשה, אחרי כל תולדות עשו לפרטיהן, מסיים 'הוא עשו אבי אדם', ותמהו המפרשים, פשיטא, דבהא קעסיק, רק כאומר: זה היה עשו ומעשיו וחינוכו, וכך נראו בניו, היפך מיעקב אבינו ע"ה ובניו.

התפקיד והאחריות של ההורים הוא לשמור על הילדים, לחנכם כראוי, וכן איתא בגמרא (סנהדרין קי:). בת לאביה מטמנת שוא, ועי"ש במהרש"א שעל האב לשמור עליה ולחנכה מקטנותה. יעזור השי"ת שהבת הנולדת תגדל אידישע טאכטער, ויזכו לראות ממנה רוב נחת.

כתיב בפרשה שעשו אמר ליעקב אבינו 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך' (לג, יב), ויעקב אבינו השיב לו 'הילדים רכים' וגו' (שם, יג), ובבעל הטורים 'ב' במסורת, 'ואלכה לנגדך', 'שתה עונותינו לנגדך עלמנו למאור פניך' (תהלים צ, ח), עי"ש. וי"ל בד' אופנים, ששורש כולם בהמלצת טוב מצדיקים זי"ע המליצו על בני ישראל.

א. ידוע מצדיקים זי"ע שביום הדין כשבא אדם שחטא, דנין אותו יחד עם אדם שחטא יותר ממנו שהוא צדיק נגדו, וכן עד הרשע האחרון שאז מביאים אנשים מעם אחר, ועל זה הבקשה 'ולא יצטרכו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר', שאנחנו בעצמינו נהיה טובים בלי הצטרפות והשוואות מאחרים (עי' פרדס יוסף שמות א, א). וזהו פירוש המסורה, אכן אנו יודעים שרבו עונותינו - 'שתה עונותינו לנגדך עלמנו למאור פניך', ואין לנו פתחון פה, אבל אפשר ללמד עלינו זכות על ידי 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך' כשמשוים אותנו לעשו.

ב. הבארדיטשובער זי"ע אמר להמליץ טוב על ישראל, רבונו של עולם מה רצונך מבניך, הרי היצר הרע בוער ברשות הרבים, והראשית חכמה טמון ומעלה אבק בארון הספרים במקום שאין אדם רואהו, ואילו היצר הרע היה בארון הספרים, וספר ראשית חכמה עם שכר הגן עדן ועונשי הגיהנם מוצגים בראש כל חוצות, היה ניתן להתגבר על היצר הרע ולא לבוא לידי חטא. וזה המסורה, אכן 'שתה עונותינו לנגדך עלמנו למאור פניך', אבל הרי כנגדנו ברחוב יש את עשו הרשע - 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך', העשו שבלב הוא ההולך לנגדנו, והרי הקב"ה בעצמו אומר 'אשר הרעותי', שנתן לנו את היצר הרע הסוכן בנו.

ג. צדיקים זי"ע ספרו על כפרי אחד שערך כפרות, שהוציא פנקס ופרט את חטאיו, ביום פלוני חיסר תפלה במנין, ביום פלוני נכשל בעוון גניבה וכדו', ואח"כ פתח פנקס נוסף, ופירט את צרותיו, ביום זה הפריץ רדף אותי, ביום פלוני הפסדתי ממון וכדו', ואמר: רבונו של עולם, לך יש טענות עלי, ולי עליך, בא ונתפייס. ובאמת אין על האדם לומר כן,

וכדאיתא בגמרא (קדושין פ:) על הפסוק (איכה ג, לט) 'מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו' - 'מה יתרעם על מדותיו, וכי גבר על חטאיו, דיו חיים שנתתי לו', ופירש רש"י 'למה יתאונן אדם חי, למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו, אחר כל החסד שאני עושה עמו, שנתתי לו חיים, ולא הבאתי עליו מיתה', המתנה הגדולה ביותר הם עצם החיים שנתן לנו הקב"ה, ואין לנו פתחון פה להתרעם ולערוך חשבונות. אבל היהודי הנ"ל אמר כן בתמימות, והתקבל בשמים. ובזה יל"פ המסורה, שבא ללמד זכות, אכן עשינו עונות לנגדך, אבל הרי אנו סובלים צרות מהגויים, שהרי כוונת עשו היה 'ואלכה לנגדך' מלשון מנגדתא דמלקות (עי' יבמות סג.), להכות ולהציק ליעקב ובניו.

ד. מסופר שצדיק זי"ע אמר להמליץ טוב ששמע שאשה אחת אומרת לחברתה אחרי התפלות בימים נוראים, ששנה זו בוודאי תהיה שנה טובה ומבורכת, כי עם תפלות כאלו שנאמרו בהשתפכות הנפש גם גזלן היה מרחם, ובוודאי אבינו אב הרחמן ירחם עלינו. וזה מליצת טוב כלפי מעלה, שאם עשו הרשע שהיתה לו שנאה כבושה של כ"ב שנים, ובא על דעת לנשוך, מ"מ לבסוף נכמרו רחמיו ואמר 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך', רבונו של עולם, אם עשו הרשע יכול לרחם, בוודאי הש"י אב הרחמן - הגם שעונתינו לנגדך - יכול לרחם עלינו.

יום ה' וישלח - בישיבה הק' פני מנחם לעמלי תורה, דברי התעוררות לקראת חנוכה - בסוף שיעור קצוה"ח:

הרה"ק הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע אמר שבצעירותו היתה לו טעות בג' דברים, שחשב שאנשי החברה קדישא הם יראי שמים גדולים, שהרי כסדר עומד לנגד עינים עצת חז"ל (ברכות ה.) 'זכור לו יום המיתה', שהרי הם אין שוכחים אפילו לרגע אחד שסוף האדם למות. והבלנים הם אנשים מופלגים בקדושה, וטהורים, שהרי כל היום עסוקים במקואות וטבילות. והשמש של הרב הוא תלמיד חכם גדול, מרוב ששומע פסקי הלכות ודברי תורה. ואמר הרבי ר' העניך זי"ע שכשהגדיל ראה שהשמש יכול להיות עם הארץ, והבלן יכול להיות אדם פחות ומגונה, ואנשי החברה קדישא יכולים להיות רחוקים מיראי שמים. חביבים עלי דבריו, כי זה לא ווארט הנוגע לפרשה מסויימת, אלא הוראת חיים, ובדבריו ידע לרדת ולגעת בשורש הנפש.

הרבי ר' העניך זי"ע היה חכם מופלג, ולא דיבר דברי מליצות בעלמא, בכל דבריו טמונים אוצרות של חכמה ודרכים בעבודת השי"ת. ועומק המכוון בדבריו הוא שלפעמים שוהים ונמצאים סמוך ונראה ממש לדברים שבקדושה, אך אינם משפיעים על האדם, ואינו נקנה בנפשו. מגיע חנוכה, יתכן שבחור יחשוב לעצמו שימי החנוכה הם יומי דפגרא, שברוב רחמיו וחסדיו ניתן לנו ימי החנוכה, הפסקה בחורף הארוך מסוכות ועד פסח, במבט כזה, זה נקרא לחיות ליד חנוכה, ואף אם ישב סעודת מרעים ויגיד הלל, יתכן שכל החנוכה לא פגע ולא נגע בו, אלא חי ליד החנוכה, כי לא קנה קנין בנפש ולא נהיה חלק מעצמיותו, ואם בשביל ריוח להתבונן כדי ללמוד בחשק גדול אחר ימי החנוכה, אין צורך באור של היום טוב חנוכה. כל דבר שאדם עובר בחייו, כל זמן טוב, צריך להיות חלק ממנו, ואם לא יעמול לקנות קניני נצח בפנימיות נפשו, לא יושפע עליו באמת מכל האוירה דקדושה שסובבים אותו.

וזה לשון הגמרא 'מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', חנוכה זה לא תאריך מסויים שעוברים בצידו, אלא שמונה ימים שיכולים להתעלות, ואם מבואר בספ"ק שימי החנוכה הם דערהויבענע טעג, הרי הם באמת דערהויבענע טעג, ועל האדם להתעלות בהם, בכל יום ויום לקנות עוד קנין בנפש. וזה על ידי שלכל אחד יהיה לו את ההרגשה שבלב, שעד כמה שהוא פחות ושפל, זוכה לקיים מצוה דרבנן, מצוה שמאירה בכל העולמות, וכידוע הסיפור המופלא והמחודש שהיה אצל הרבי מלובלין זי"ע, שהובא לפניו קוויטעל ממסור שהיה מצער רבים - שהיה בזה שאלה של פיקוח נפש, כשהביט בקוויטעל אמר שהאיש ההוא מאיר בשמים בכל העולמות עליונים, והיה תמיהה רבתי, ואמר שבאותו העת שהגיש לפניו הקוויטעל הדליק נר חנוכה (עי' שפתי צדיק חנוכה אות ג). ואם מסור שדינו הוא 'מורידין ולא מעלין', האיר בכל עולמות בהדלקת נר חנוכה שלו, בוודאי שכל אחד ואחד צריך להתעורר עם הרגשה בהדלקת נר חנוכה, מתוך ידיעה שר חנוכה יכול להאיר את האדם, ודייקא משום שזה מצוה דרבנן - שזה יותר קרוב לדרגתנו (ועי' שפ"א לקוטים חנוכה ד"ה בפסיקתא ושפ"א חנוכה תרס"א ד"ה יון ועי' תרמ"ד ד"ה לשנה), אבל כל זה דייקא אם לא יחיה ליד ולצד החנוכה, אלא יכניס אור החנוכה בתוך לבו ונפשו, ואם משמים נותנים מתנה של חנוכה שיכולה להאיר את האדם, צריכים לנצל זה כראוי.

החיים הם לא מסוע שנוסע מעצמו, חיים ועוברים על ידנו ג' רגלים חנוכה ופורים, כי לא זה מה שנקרא חיים, צריכים לחיות את החנוכה, ואם אדם יעלה לאחר מאה ועשרים יוכל לומר שאכל כך וכך לאטקעס בחנוכה, לא זה מה שנקרא חיים, כי לחיות זה לחיות עם החנוכה ולא לידו, וכדברי הר"ר העניך זי"ע, שיתכן שהאדם יהיה ליד דברים גדולים

וקדושים וזמנים המקודשים, אבל אם אין לו את המרדות אחת בלבו של אדם המעוררו לטוב, אין לו כלום מהיר"ט. ואין הדבר תלוי אלא בכס, בכל אדם ואדם בעצמו, כי ההתעוררות שבלב ניתן רק ביד האדם בעצמו, וכל המסביב הוא רק סיוע לעבודה המוטלת על האדם בעצמו.

וההכנה הגדולה ביותר לחנוכה, היא לימוד התורה, והאור של כל יר"ט גנוז במסכת שלו כדאיתא מהרה"ק מקאצק זי"ע (עי' שם משמואל נצבים תר"פ), ואין המכוון רק ללימוד הסוגיא דכבתה, שבלמודה אכן מקיימים הכנה ראויה לחנוכה - ומן הסתם כל בחור עושה כך, אלא עיקר המכוון הוא שעל ידי התורה זוכים להאור של היום טוב, ולימוד התורה הוא המפתח לכל דבר. ובפרט בי"ט חנוכה, דמבואר במהר"ל שהיונים התנגדו לחכמת התורה, לשכל התורה, להעמקה של התורה, להשכיחם תורתך, והרי מבואר בתניא (פרק ה) שכל סברות התורה כשהאדם מהרהר בהם הרי הוא דבוק ברצון ומחשבת עליון, ואת הקשר שנוצר בין יהודי הלומד תורה לבורא ית"ש - הוא מה שהיונים רצו להשכיח ולעקור, שהעמקת המחשבה לא תהיה בתורה, וההכנה לחנוכה הוא ע"י לימוד התורה בהעמקה, בהבנה, ללימוד מתוך שמחה, ללימוד עם אור, ויעזור ה' שנוכל לגשת לימי החנוכה עם התעוררות שבלב, ונוכל לקבל הארות היר"ט.

ס"ג פרשת וישב תש"פ

חשבון האדם עם נפשו מהי עיקר מהותו ומגמתו בעולמו

ההרגשה הקדומה והעיקרית אצל יוסה"צ שהוא נמצא בצל השי"ת

כתיב (לט, ב) 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי', ובספרים מדקדקים על שילוש תיבות 'ויהי', 'דהול' ויהי איש מצליח בבית אדניו המצרי. וגם לכאורה יש לדקדק על סדר הפסוק היה צריך להיות להיפך, קודם ויהי בבית אדניו המצרי ולאחר מכן ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, ואמרנו מכבר לפרש בזה, דדרך העולם הוא כששואלים אדם 'היכן אתה נמצא', ישיב אני נמצא במקום פלוני, ורק אם ישאלוהו בפרטות ובדקות יותר היכן הינו מצוי בעולם, יבין שהכוונה על מצבו והתקדמותו בענייניו. מסופר על הרב בעל התניא זי"ע שבהיותו במאסר בפטרבורג שאל אותו אחד השרים שיפרש לו מאמר השי"ת 'אֵיכָה', והלא אדם הראשון היה יחידי בעולם ולא היה קושי למצוא אותו. והשיב לו הרב זי"ע שיש אדם שחי כבר כך וכך שנים וכך וכך ימים בעולם [וברוח קדשו נקב במספר הימים המדויק של אותו שר], ושואל אותו הקב"ה - איכה?! היכן הנך בעולם, וויא ביסט דו אויפן וועלט, מה מעשיך עלי אדמות. אצל צדיקים כהרב בעל התניא זי"ע היתה משמעות השאלה על מצב בהתקדמות ברוחנית.

אך אנשים פשוטים יבינו הכוונה על התקדמות בעסקיו הגשמיים ובענייני עולם הזה, כל אחד במה שהינו עוסק, כי כל אחד מבין כוונת השאלה על עצמו ומצבו, ואינו זוכר מהקב"ה, וכמו שאומרים בסלונים שבשעה שמגיע אדם לעולם העליון אומרים לו שלום עליכם ר' איד, זה עידן ועידנים שלא ביקרת כאן, כלומר כל שנות ימי חיך בעוה"ז לא העמדת לנגד עיניך את החיים הנצחיים, לא זכרת מהשי"ת.

אבל אצל יוסף היתה הסתכלות הפוכה, תחילה 'ויהי ה' את יוסף', הוא נמצא עם הקב"ה וזוכר ממנו, זה היה העיקר אצלו, ואח"כ 'ויהי איש מצליח', וכמובן שהמכוון להצלחה רוחנית - 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים', לכפוף את הכל להקב"ה, לתקן את ערות הארץ ולהכין אותה לבני ישראל. ורק לבסוף כתיב 'ויהי בבית אדוניו המצרי', שסוף סוף יש לו גוף גשמי ורגליו מונחים על הארץ הגשמית, בבית אדוניו המצרי. ולכן נאמר 'ויהי' אצל כל אחד, כדי ללמד סדר ההוויות אצלו, שלא כרובא דעלמא.

וכח זה ניתן לכל בני ישראל, הנקראים זרעא דיוסף, 'בני יעקב ויוסף סלה' (תהלים עז, טז), תמיד לזכור שה' עמו, וכסדר לשאול את עצמו, ווער ביסט דו, וויא ביסט דו, וויא שטייט

דו, וואס טוסט דו, מה תופס אצלך חשיבות, לחפש ולדקדק מה עיקר תכליתו בהאי עלמא, ועי"ז יוכל להיות 'איש מצליח', להתגבר על כל הנסיונות, ולזכות ל'ויהי ה' את יוסף'.

איכה, היכן מונח עיקר החיות שלך

בכל החלומות שבתורה כתיב 'והנה', והנה אנחנו מאלמים, והנה קמה אלומתי, והנה עומד על היאור וגו', וכי"ב, ועמדו המפרשים על הלשון 'והנה'. במהר"ל דיסקין (פר' מקץ) מפרש [על מה דכתיב בחלום פרעה הרבה פעמים תיבת 'והנה'] בשם האבן עזרא [הגם שאין זה מפורש באבן עזרא, אבל כך פירש המהר"ל דיסקין את דבריו] דהלשון 'והנה' מורה על פתאומיות, ע"ש. והיינו כי במציאות כל דבר ומצב, התרחשותו בפועל לוקחת זמן, כגון לצאת ליאור או אל השדה שצריך לילך וכדו', אך בחלום הכל קורה מיד, שחולם שהוא כאן ולפתע מוצא את עצמו ביאור או בשדה וכי"ב, ותיכף יש פרות ושבלים וכו', כי בחלום הכל רק במחשבה, ועי"ז מתאים לשון 'והנה'.

והרי אין מראין לאדם אלא הרהורי לבו, ולכן אצל פרעה בחלום תיכף ראה דברים גשמיים, ולהבדיל האבות הקדושים חשו כך ברוחניות, וכמו שמצינו בחלום יעקב אבינו ע"ה, דכתיב (ויצא כח, יב-יג) 'ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים וירדים בו, והנה ה' נצב עליו', כי כל מחשבותיהם של האבות הק' היו תמיד בעבודת ה', ובחלומותיהם מיד ['והנה'] ממדרגה למדרגה, סולם ומיד מלאכים ומיד ה' נצב.

ובדבר זה יכול כל אחד לבחון את עצמו, האם חלם פעם שידוע את כל התורה כולה או שהתעלה למדרגה נעלית בעבודת ה', או חולמים על הבלי עוה"ז, כי על זה אנו חושבים ובזה אנו שקועים, וצריך לשמוע זעקת 'אַיֶּכָּה' להתעורר מהחלום של העולם הזה, שייתן לבו ומחשבתו ועיקר מהותו בהאי עלמא על הרוחניות והקשר עם הקב"ה, בבחינת 'ויהי ה' את יוסף'.

הרגשת האדם כהולך בדרך סכנה, ותורה ומצוות מאירים לו

כתיב (לח, יד) 'ותשב בפתח עינים', ופירש רש"י דהיינו בפרשת דרכים, ופירש המהר"ל (בגור ארי') שפרשת דרכים מכונה כך, כי האדם צריך לפתוח עיניו בה להתבונן ולהבחין באיזה דרך ילך. והרי כן גם בעבודת האדם בהאי עלמא, דאיתא בגמרא (סוטה כא.) 'משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך, נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטין, ועדיין אינו יודע באיזה דרך

מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם, ואמרין שם 'מאי פרשת דרכים' [בנמשל] - 'תלמיד חכם ויראת חטא'. כל אדם בעולם הזה הוא בבחינת מהלך באישון לילה ואפילה, נזדמנה לו אבוקה של אור דהיינו תורה ומצוות המגינים לפי שעה ולעולם.

צריך גם יראת שמים להישמר מהיצה"ר

ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, 'חיה רעה' היינו היצר הרע כדכתיב (לג, לג) חיה רעה אכלתהו [וברש"י מחז"ל (ב"ר פד, יט) נצנצה בו רוח הקודש, סופו שתתגרה בו אשת פוטיפר. וכן אמרו חז"ל (ב"ר פז, ד) שאמר לו הקב"ה ליוסף הצדיק 'חייך שאני מגרה בך את הדוב'], וכן נמשל לליסטיין שרוצה ליטול מהאדם כל מה שיש לו מהתורה ומצוות, וכמ"ש בספה"ק (עי' יערות דבש ח"א דרוש א) מה שאומרים במוצש"ק 'צאנך מיד גוזזים', כי הגם שהתורה ומצוות מאירים לו את חושך ואפילת העוה"ז, אבל עדיין צריך ליראת שמים, קב חומטין, כדי להינצל מן היצר המסית, וכפירוש רש"י שהתורה מלמדנו דברי מצוה ודברי איסור וממה שהוא צריך לפרוש ויראת חטא מונעו מלדרוך אחרי יצרו.

גם כשיש בידו תומ"צ וירא"ש, צריך לשאול את עצמו - באיזה דרך אני הולך?

ועדיין גם אחרי כל עיסוקו בתורה ומצוות עדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע ל'פרשת דרכים' ניצל מכולם, שיפקח את עיניו וישאל את עצמו 'באיזה דרך אני מהלך', אמנם רבי יוחנן בן זכאי אמר על עצמו שאינו יודע באיזה דרך מוליכים אותו (עי' ברכות כח:), אך זה על הדרך בעולם העליון, אבל על הדרך שבעולם הזה כן צריך לידע היטב להיכן הוא הולך, להיכן מגמת פניו, ואכן בגשמיות יש היום מכשיר שמראה את דרך הנסיעה, ומתריע מכל נזק ומכשול שבדרך, ומכוון את הדרך מחדש אחרי כל טעות, מי יתן ונזכה שיהיה לנו כזה סיוע גלוי ברוחניות.

אבל באמת הרי יש לנו סיוע כזה, וזהו 'הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם', ששואל את עצמו ומברר היטב בלבו באיזה דרך אני מהלך, פארוואס בין איך געקומען אויף דער וועלט, אויף וואס שטעל איך זיך, וויא האלט איך אויף די וועלט, וויא שטיי איך און וויא גיי איך, ויבחר בתורה ומצוות ויראת חטא - שזה יהיה עיקר מטרותיו בעולם הזה - 'ויהי ה' את יוסף', אזי יזכה ש'נשמת אדם תלמדנו' כמאמר הצדיקים ז"ע, שהרי 'האלקים עשה את האדם ישר', אבל 'המה בקשו חשבונות רבים', וכשהאדם מסלק את החושך ואינו מכסה את עיניו הרוחניות מלראות את האור יזכה למה דכתיב (איוב לב, ח) 'ונשמת שד'י

תבינם' [ועי' זוהר חדש (פר' לך) 'אמר רבי אבהו הנשמה היא מורה ומלמדה לאדם ומחנכתו בכל דרך ישר' (ועי' אמרי פינחס שער התפלה אות טז ושער אמת ואמונה אות א)], ועי'ז 'ניצל מכולם'.

החטאים עצמם מרוחקים מבני, אך ע"י דברי הרשות הם מתקרבים

רש"י בראש הפרשה (לז, א) מביא דברי המדרש (תנחומא א) משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית, לכך נסמכה פרשת אלופי בני עשו לפרשה זו, שלא האריך הכתוב בישובי עשו ותולדותיו, שמכיון שהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב התחיל מתעסק בהן. וצ"ב מהו החול והצרורות בנמשל, והר"א מזרחי כתב ש'משליך את הצרורות' דקאמר אין בו ענין על הנמשל, אלא הוא תשלום המשל בלבדה.

אך המהר"ל (גו"א שם) כתב שבוודאי כל פרטי המשל מדוקדקים [וכן כל משלי חז"ל כל פרטיהם מדוקדקים כפי הנמשל], משום שיעקב אין לו שום שייכות ועירוב עם עשו עצמו כלל, ולא שייך לומר שהצרורות שהוא כנגד עשו מתערבים עם המרגלית, רק כאשר המרגלית בחול יכולים המרגלית והצרורות להיות מעורבים בחול, ולכך אחר שהוציא את המרגלית נוטל את המרגלית, וכל עסק שלו בה, והצרורות שאין צריך לו בהן - משליך, ולא דיבר הכתוב מעשו עצמו, אלא מדבר על ישוביהן, כמו שמתעסק בחול עד שמוצא את המרגלית, עי"ש.

ויש ללמוד מזה לעבודת ה', כי החטאים הדומים לצרורות, פשיטא שהם מתנגדים למרגלית, והם מרוחקים ואין להם שייכות לבני, אבל כאשר מעורב ב'חול' שהוא מעשי בני אדם ודברי הרשות, הצרורות יכולים להתערב עם המרגלית.

יש למצוא המרגלית הטמונה בכל מעשי עוה"ז

איתא בגמרא (ב"ב ז:): על הפסוק (תהלים קלט, יח) 'אספרם מחול ירבון' - הכי קאמר אספרם למעשיהם של צדיקים, מחול ירבון, חז"ל נקטו את צד הזכות, מעשיהם של צדיקים, שדרכם להוציא מכל מעשי החול את הפנימיות - המרגלית הטמונה בהם, אבל גם מעשי חול של כל אדם הם בבחינת 'אספרם מחול ירבון', שבכל ימי חייו לשעותיהם ורגעיהם עושה מעשים רבים לאין תכלית - בלי לידע שמונח רוחניות בכל דבר גשמי, אז אינטער אלעס איז באהאלטען א בריליאנט, אך באמת נצרך לזכור את הקב"ה, ובכל פעולה למצוא את המרגלית שבתוך החול, זהו מעשיהם של צדיקים שמבררים את הטוב והקדושה שבכל

מעשה גשמי, וכן כל איש יהודי בכל מעשה ופעולה שלו, גם כשעוסק במעשים גשמיים, בענייני עוה"ז [בדבר היתר או עוסק במחיתו או אפילו כשמדבר עם חבירו] להשליך את הצרורות ולטול את המרגלית ולהתעסק בה, כי לשם זה שלח אותנו הקב"ה להאי עלמא, למצוא את המרגלית שבתוך החול.

פתרון יוסף בחלום שר האופים

איתא בספרים שמזה גופא ששר האופים חלם 'והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי' (מ, יז), ידע יוסף לפתור לו ש'תלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך' (מ, יט), כי אם העוף לא התיירא ממנו סימן שהוא גברא קטילא. והרחיד"א (בפני דוד כאן) הוסיף ע"ז ששמע ע"פ מעשה בשני ציירים שבחנו מי גדול מחבירו, האחד צייר תינוק ובידו אשכול, וכל כך היתה הצורה מתוקנת עד שבא צפור לאכול מענבי האשכול, והשני צייר וילון על הקיר ובא הצייר הראשון לבית זה ודימה שהיה וילון ממש ושלח ידו לפותחו, ושבחו לצייר השני כי הראשון הטעה לצפור, והשני הטעה לאדם שהוא בר דעת [ויש לדון כי הצפורים מבינות היטב בנוגע לאכילתן, כמו שאנו רואין שהצפורים באות למרחוק לכל פירור שאין אדם שם לב אליו, וכעין שאמר האמרי אמת ז"ע כשבאו להתייעץ עמו בענייני מסחר שידברו עם סוחרים באותו ענין, כי לכל אחד יש 'רוח הקודש' בעיסוקו, וכן כל בעל חי למחיתו]. ועוד, משום שהראשון לא הטעה לצפור כי אם בענבים, שאילו היתה טועה בתינוק שהוא חי לא היתה מנקרת בענבים [ועי"ש בפני דוד שדן בביאור זה].

ציור הפנימי של בני - הנשמה, וחל ע"י המילה

והנה איתא בגמרא (ברכות י.) על הפסוק (שמ"א ב, ב) 'אין צור כאלקינו' - אין צייר כאלקינו, שהקב"ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה, ובשפת אמת (לקוטים לבר"מ ד"ה ובברכת) מבאר נוסח הברכה שאומרים בברית מילה 'קל ה' חלקנו צורנו', דקאי על מאמרם ז"ל שצר צורה בתוך צורה, 'כי יש צורה פנימיות בתוך צורה החיצונית, וציור הפנימי מיוחד רק לבני ישראל, והיא חל על ידי המילה, לכן כתוב (בראשית ב, ז) 'וייצר' ב' יצירות, וזה 'צורנו' - שצייר אותנו צורה אלקית'.

זהירות מלהחליף בין ציור הפנימי לחיצוני

והנה בציורים שבסיפור של הרחיד"א עוד יתכן שיהיה מבין אחד שיבחין שאין זה אלא ציור, אבל בציור הגשמי של האי עלמא, אין צייר כאלקינו, כולנו טועים לחשוב שהעולם הוא מה שנראה לעינים, ובפרט בדורות האחרונים עם התפתחות הטכנולוגיה, אבל האמת

היא שכל מה שאנו רואים בציור הגשמי, טועים אנו שחושבים שהוא המהות האמיתית, והולכים בחושך ודמיונות העוה"ז.

וצריך להתעורר להכיר ולזכור שמה שאנו רואים בעיין הגשמי, אין זה אלא ציור חיצוני, ומתחתיו מסתתרת הפנימיות, ועל כן קרוי עולם - מלשון העֶלָם, א איד איז א רוחניות'דיגע ציור און נישט גשמיות, יש נשמה וציור פנימי שבעבורם באנו לעולם, כי הצורה בתוך צורה אינו רק מה שהקב"ה מטיל בה רוח חיים, אלא עצם הדבר שיש נשמה - חלק אלוך ממעל - בתוך גוף הגשמי למשך כל ימי היותנו בהאי עלמא אין צייר כאלקינו שצר פלא כזה.

ואין כלל לדמות לחשוב שגשמיות ורוחניות הם ציור אחד, כי הרוחניות כ"כ רחוקה מעוה"ז הגשמי שלנו, ומה שאמרו חז"ל (חגיגה יג.) 'מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה' וכו', אינו נמדד במרחק גשמי אלא כדי לשבר את האוזן, ובאמת המרחק הוא הרבה יותר עמוק ומהותי, שכן זה גשמיות וזה רוחניות, וכנוסח הברכה 'ומפליא לעשות' שקישור הרוחני בגשמי זה פלא מיוחד, ועל האדם למצוא את הקדושה והרוחניות בתוך כל דבר גשמי במשך כל ימי חייו.

עומדים אנו סמוך ונראה לימי החנוכה, והרי זהו גופא ענין חנוכה, להדליק נר אחד קטן שבו יסלק את החושך, להאיר את הנר ה' נשמת אדם, וכשאדם יאיר את הנשמה שבו, יזכה שידע באיזה דרך הוא מהלך, ונשמת שד"י תלמדנו את הדרך הנכונה בכל עת, להאיר מתוך חשיכה.

פרשת ירידת יוסף מצרימה מרמז על מלחמת היצר והתגברות עליו

הנשמה בגוף - כאסיר בבית האסורים

הפסוק מכנה בכל הפרשה את פוטיפר בלשון 'אדוניו', ויהי בבית אדוניו המצרי, וירא אדוניו, עד בוא אדוניו, ועוד, מלבד בפסוק אחד (לט, כ) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים', ומדוע שינה כאן לכתוב 'אדוני יוסף'.

אלא י"ל שטמון בזה לימוד לעבודת האדם, דאיתא בגמרא (נדרים לב:) על הפסוק (קהלת ט, יד) 'עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסָבַב אותה ובנה עליה מצודים גדולים' - 'עיר קטנה זה הגוף, ואנשים בה מעט אלו אברים, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע, ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות', אמנם אמרו חז"ל (מ"ק יד.)

שקטן שנולד הוא כיוצא מבית האסורים, אך כל זה בגוף, אבל בנשמה הוא להיפך, שכשנולד היא נכנסת לבית האסורים של היצה"ר ותאווה עוה"ז, כי בהאי עלמא יש ליצר הרע הרבה כלי זיין כנגד האדם להכניס אותו במאסר דמיונו.

ועל זה רומז כאן הפסוק 'ויקח אדוני יוסף אותו', שהמכוון על הקב"ה שהוריד את יוסף הצדיק למצרים - ערות הארץ, בשביל שיעמוד שם בנסיונות, ויכין את הדרך עבור כל בני ישראל שיהיו שם בגלות, ויתנהו אל מקום אשר אסירי המלך אסורים, הרמז על מאסר היצה"ר והעוה"ז כנ"ל, שהוא בית המאסר שכל בני המלך - מלכו של עולם - אסורים שם, ומכחו של יוסף הצדיק יש לנו את הכח להתגבר עליו.

ריח טוב - הכח להישמר בטהרה

כתיב (לג, כה) 'וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט', ופירש רש"י מחז"ל (ב"ר פד, יז) 'למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יזק מריח רע', והקשו בספרים שהרי יוסף הצדיק יורד כעת לגלות קשה ומייסרת, ומה הרבותא בנס דווקא בענין קטן זה של הריח, כלועג לרש. וידוע התירוץ שמן השמים רצו להראות לו שיש מי ששלח אותו ונמצא אתו, והכל נעשה במדוקדק כל פרט ופרט.

אך י"ל בענין אחר, כי את יוסף הצדיק בעת רדתו לגלות במצרים לא הטרידו כלל קשיי הגוף, רק שחש מהקשיים ברוחניות, מירידתו לערות הארץ, שלא תהא לנשמתו ירידה שם ממעשיהם המקולקלים, ולכן מן השמים שלחו אתו בשמים לסימן שלא יזק מריח רע, שהרי ריח טוב מורה על טהרה, כדאיתא בגמרא (סוטה מט). 'א"ל מורחניא ריחא דחינוניתא [רש"י - דחינוניתא - שמינה ויש בה ריח טוב ומין תמרים הוא לעצמן] א"ל בני טהרה יש בך [טהרה יש בך - לפיכך מריחה לך ולא בטל הריח מאצלך]', ואמרו חז"ל (ברכות מג:) שריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו, ואיתא בספ"ק שחוש הריח לא נפגם כל כך בחטא אדם כמו שארי החושים, וכל זה נרמז לו מן השמים בעת שהתרחק מהקדושה - מבית יעקב אבינו ע"ה, שיהא לו שמירה ברוחניות, לעמוד בכל הנסיונות.

איש עברי - מעבר אחר העוה"ז והבליו

כתיב (לט, יד) 'הביא לנו איש עברי', ופירש רש"י מעבר הנהר, מבני עבר', והנה כן כתב המדרש (ב"ר מב, ח) לעיל גבי אברהם שני פירושים אלו, ועמדו המפרשים אמאי על הפסוק (לך יד, יג) 'ויגד לאברהם העברי', הביא רש"י רק הפירוש של מעבר הנהר, וכאן הביא ב'

פירושם, ואם הפירוש הוא יותר קרוב לפשוטו של מקרא, א"כ גם כאן הו"ל להביאו לבדו.

ו"ל שכאן איירי בשעה שיוסף הצדיק עמד בנסיון, ועמידתו בנסיון לא היתה עבור עצמו לבד אלא פתח לכל בני ישראל בכל הדורות, וישנם שני כוחות שונים שצריכים לעמידה בנסיונות, כח אחד יש לנו שאנו מבני בניו של 'אברהם העברי' שבא מעבר הנהר, שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחר (עי' ב"ר שם), דהיינו להחזיק בתוקף כנגד היצר הרע ולהגיד לו לא! בהכרה ובהרגשה שאני שייך לעבר אחר, לדברים אחרים.

מבני עֶבֶר - כח נבואה והבחנה מה באמת טוב ומקרב להשי"ת

ויש כח נוסף שצריכים כנגד היצר, שעלינו לדעת שאנו מבני בניו של עבר, דהנה כתיב (נח י, כה) 'ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ', ופירש רש"י 'למדנו שהיה עבר נביא שקרא שם בנו על שם העתיד', ולשון חז"ל הוא 'נביא גדול' (עי' ב"ר לז, ז, וברייתא דסדר עולם רבה פרק א), ושאל אותי הגרמ"מ שולזינגר ז"ל מה שייך הלשון 'נביא גדול', אטו יש נביא קטן, והשבתי שכן מפורש ברמב"ם (פ"ז מהל' יסוה"ת ה"ב) 'הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו, כך בנבואה נביא גדול מנביא'.

אך אכתי קשה מנלן ממה שידע העתיד שהיה נביא גדול ולא קטן, ותירצתי בכמה דרכים, ואחת מהם הוא, כי עתידות התלויים בבחירה של בני אדם כמו מעשה דור הפלגה, הוא דבר יותר נעלם ומכוסה, וצריך להיות נביא גדול כדי לדעת זאת.

וביותר עומק כי מעשה דור הפלגה היה נראה כמעשה טוב עם כוונות טובות, שרצו להביא אחדות בין כל האומות, ולהתעלות עד לרום כל המעלות - מגדל וראשו בשמים, אך בעומק ושורש הדבר היה בזה התרחקות מן הקב"ה, וכדי לזהות זאת צריך להיות נביא גדול.

יש נסיונות שעיקר המבוקש לברר אי הוי מצוה או להיפך

וכח זה של ההבחנה נצרך ביותר לנסיונות מסוימים, שגם מעשה שנראה כמצוה לפעמים הוא מרחיק מן הקב"ה, וצריך להיות מבני בניו של עבר לדעת לרדת לשורש הכוונה, מה לקרב ומה לרחק.

וכן היה בנסיון של יוסף הצדיק כמו שאמר הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבז זי"ע (עי' שפתי צדיק אות נד) שהיה סבור שזהו רצון שמים, כי ידע שצריך להעמיד תולדות ממנה, רק מחמת שהיה איש עברי - מבני בניו של עבר, ידע להבחין היטב, ולראות שבעומק אין זה מצוה אלא עבירה. ואכן אחר כך כשנשא את בתה אסנת, נקרא שמו 'צפנת פענח' (מקץ מא,

מה), שידע היטב לפענח את הצפונות, להבחין אם זה מצוה אמיתית או עבירה המסתתרת מאחורי המצוה, וידע איך להוליד התולדות ממנה בדרך הראויה [וח"ו לא היה נסיון של יוסף הצדיק כפשוטו, אנו קוראים את התורה ואת חז"ל עם העינים והמחשבות המגושמות שלנו, אבל לא זו הדרך, וכאילו אנו שמים יד על העינים ומסתירים לעצמינו את הגמרא מלהבינה כראוי. והרבה דוגמאות נפלאות יש להביא לזה מדבריו של כ"ק אאז"ל, שלימד אותנו איך למדו גמרא בבית מדרשם של רבוה"ק תלמידי הבעש"ט זי"ע, ולא כפי הנראה לעיני הלומד פשטות כונת דברי חז"ל, ולדוגמא מה שפירש (פני מנחם שלח עמ' פא) דברי הגמרא במנחות מד. עי"ש בדבה"ק].

בדרך כלל הנסיונות שלנו הם מהנסיונות שנצרך להתגבר עליהם מיט איין ניין! לא אחד! אכן לפעמים נצרכים גם אנו להבחנה בין מצוה אמיתית למצוה שהיא עבירה, וכגון שסוברים לפעמים שמצוה לרדוף את פלוני וכי"ב. ברם, למי שבוחר בטוב ובא לטהר, הקב"ה מסייע בעדו ועוזרו בכל אופני הנסיונות, ויהי ה' את יוסף.

לולא כה יוסף היינו מוכרחים לקשור ידינו בשלשלאות

איתא בגמרא (שבת פט:): 'ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו', בפשטות הכוונה על זכותו של יעקב, אך בבית ישראל (ויגש תשי"ג סוד"ה בשפ"א) כתב בשם מדרש זכותו של יוסף [והעירוני שמקורו מסתמא בס' צרור המור שכתב (ר"פ מקץ) 'זכמו שאחז"ל ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, ומפני זכותו וזכות יוסף סבב השם שירד בכבוד גדול למצרים', וספר זה היה חביב אצל הבית ישראל זי"ע (ועי' שפ"א (ויגש תרל"ב ד"ה בשם, תרל"ה ד"ה בשם, תר"מ ד"ה במדרש הב') מש"כ בשם החידושי הר"מ זי"ע)].

וי"ל העומק בזה, ע"ד המסופר על צדיקים זי"ע שהיו ישינים עם ידיים קשורות כדי שלא יבואו הידים לידי טומאה, ובשפתי צדיק (שבועות אות סג) דקדק על לשון חז"ל (שבת פו:): 'עבוד פרישה', דלכאורה הול"ל 'פרשו', ומאי 'עבוד', ומבאר שקודם קבלת התורה בכדי שיהיו פרושים היו בני ישראל צריכים לעשות פעולות גופניות ממש כדי להימנע ולפרוש מדבר איסור, וזהו 'עבוד פרישה'. וזהו ה'שלשלאות של ברזל' שבהם היה ראוי יעקב אבינו ע"ה לירד למצרים, כי ירידת יעקב אבינו למצרים שהוא היה ראשון לגולים, מורה על הגלות של בני ישראל בכל הדורות, וראוי היה שיצטרכו להתמודד עם נסיונות קשים עד כדי שיצטרכו לקשור ידיהם בשלשלאות כביכול.

יוסף נטע כח התגברות בעצמיות בני"י

אבל לכן 'יוסף הורד מצרימה' (לט, א), כי אמנם יעקב אבינו 'ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו' (ויגס, מו, כח) ופירש רש"י 'לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה', אך עוד קודם לכן שלח הקב"ה את יוסף הצדיק בשביל לפנות את האשפה תחילה, לתקן את ערות הארץ, מצרים הוא מקום ירוד מאוד*, וע"י שיוסף הצדיק עמד בנסיון פתח את הפתח לכולם, שיוכלו בני ישראל לעמוד בה בקדושה.

יוסף מחייב את הרשעים - שיתגברו על יצרם בהאי עלמא

וזה שאמרו חז"ל (יומא לה:): 'יוסף מחייב את הרשעים' אינו רק בשעת הדין בעולם הבא, אלא כאן בעוה"ז נותן להם את הכח לעמוד בנסיון [ולכן יכול לחייב אותם בדין בעולם הבא, כי הרי נתן את הכח בעוה"ז, עי' עברא דדשא ח"ב עמ' שמג-שדמ], וע"י שיוסף הצדיק עמד בנסיון שוב לא הוצרכו בני"י לשלשלאות של ברזל, אלא כבר היה נטוע בהם הכח לעמוד כנגד היצר. וי"ל שלכן יש טעם של שלשלת על 'וימאן' [ובקדושת לוי כתב הבנו של הבארדיטשובער ז"ע ז' טעמים על שלשלת זו], כי על ידי ה'וימאן' תיקן לנו יוסף הצדיק שלשלת אחרת לעמוד על ידה כנגד היצר. ואולי זה נכלל במ"ש במדרש שזכותו של יוסף גרמה שלא הוצרך יעקב לירד בשלשלאות.

ע"י התגברות יוסף בקדושה זכו בניו לברכה

והנה בילקוט (הושע רמז תקכח) איתא על הפסוק (ויחי מח, ט) 'ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם' - 'בשעה שאמר יעקב ליוסף 'קחם נא אלי ואברכם' בזכותו של מ'י, בזכותו של יוסף 'בחבלי אדם אמשכם' (הושע יא, ד), ובהמשך איתא שם עוד על הפסוק 'בחבלי אדם אמשכם' כדברי הגמרא הנ"ל 'ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים שלול בקולרין, אמר הקב"ה בני בכורי הוא ואני מורידו בבזיון הריני מוריד בנו לפניו', וי"ל פ' שע"י שנטע יוסף הצדיק כח ה'חבלי אדם' בבני, לכן אין צריכים לשלשלאות כפשוטו, ובזכות זה בניו ראויים לברכה, וזה 'אשר נתן לי בזה', דהיינו ע"י שעמד בנסיון והביא התולדות ע"י אסנת ולא ע"י אשת פוטיפר, בזכות זו הם ראויים

---

* הפסוק מתאר את פוטיפר 'סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי' (לט, א), ולכאורה יש להבין ד'איש מצרי' אינו חשיבות, והר"ל להזכירו מתחילה, ועוד שפשוט שהיה מצרי שהרי אין עבד רשאי לקבל שררה במצרים (עי' רש"י מקץ מא, יב). אלא המכוון הוא שלמרות מעלתו שהיה נכבד מסריסי פרעה, אעפ"כ נשאר איש מצרי עם כל הפחיתות והחסרונות של מצרים שהיו ערות הארץ ומקלקלים שבאומות. ולשם הורד יוסף הצדיק להכין המקום לבני ישראל.

לברכה [וכמו שפירש רש"י 'בזה - הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה', דהיינו שנעשה בקדושה].

הפוסקים דנים אם בזמנינו יש להדליק נרות חנוכה מבחוץ או בפנים, אבל העיקר הוא להאיר לנו בתוך הלב (עי' שפ"א חנוכה תרל"ד בשם המגיד. וע"ע עברא דדשא ח"א עמ' רכא-רכב), אנו נמצאים במעבה החשיכה של עוה"ז, להאיר מתוך חשיכה, יעזור השי"ת שנזכה שיתקיים תאיר ארץ מכבודך.

